

Optimistische kijk van Amerikaanse politicoloog en Franse historicus op de integratie van moslims

Weg met de zwartgalligheid

Jonathan Laurence en Justin Vaisse: *Integrating Islam*
Brookings Institution Press, import Roodveldt
342 pagina's
€ 22,99
978 0 8157 5150 2

richt, hebben namelijk volgens vele commentatoren aangetoond dat het Franse integratiemodel definitief heeft gefaald.

Dat model begint met een aanname die haaks staat op het multiculturele model: mensen moet je niet zien als lid van hun religieuze, etnische of sociale groep, maar als individu. Iedere burger is in beginsel gelijk en wordt geacht te geloven in de idealen van de Franse Republiek. Die worden verwoord door de leuze 'vrijheid, gelijkheid en broederschap', gebeid op de gevels van de stadhuizen.

In het verleden leidde dit model er toe dat diverse immigratiegelo-

ven (Italianen, Portugezen) in de samenleving opgingen, mede dankzij een sterke vraag op de arbeidsmarkt. Eind 2005 werd geconstateerd dat het model voor Noord-Afrikaanse immigranten niet werkte. Een sombere diagnose met een nog veel somberder toekomstbeeld is sindsdien in Frankrijk *bon ton*.

Vijf miljoen moslims, oftewel eenderde van alle moslims in West-Europa, zijn opgehoopt in ranzige, door werkloosheid geteisterde getto's, zo luidt de diagnose. Als drugshandel al niet het voorland van veel gettojongeren is, dan is het wel fundamentalisme. De 'intifada' van 2005 was nog maar een voorspelling.

Die sombere kijk wordt gretig verspreid door de aanhangers van de 'botsing der beschavingen'-theorie. De banlieuerellen zijn in hun ogen een koeke van eigen deeg voor Frankrijk, dat zo parmantig had geweigerd om samen met de Amerikanen de inval in Irak uit te voeren.

Met hun visie, waarin Franse moslims verworpen tot een naar een Arabisch Europa strevende voorhoede, wordt overtuigd de vloer aangeveegd in *Integrating Islam*. Dit boek van de Amerikaanse politicoloog Jonathan Laurence en de Franse historicus Justin Vaisse beoogt zo precies mogelijk vast te stellen hoe het met de integratie van moslims in Frankrijk is

gesteld. Dat levert een ander, veel complexer en ook positiever beeld van het integratieproces op dan sinds de rellen van 2005 gebruikelijk is.

Overtuigend aan het boek is dat problemen niet worden verdoezeld, maar in perspectief geplaatst. Laurence en Vaisse vermijden zo niet alleen de valkuil van politieke correctheid, maar houden zich ook voor de alarmistische toon in veel kranten.

Uitvoerig besteden de auteurs aandacht aan fundamentele trends die bepalend zijn voor de mate van integratie, maar in de media slechts mondjesmaat aandacht krijgen. Zo constateren zij dat het aantal 'gemengde huwelijken', het trouwen buiten de eigen groep, net als bij vorige generaties immigranten gestaag toeneemt. Vooral het grote aantal gemengde huwelijken onder mannen van Algerijnse afkomst is opmerkelijk. Van degenen die in Frankrijk zijn geboren, trouwt 50 procent met een Française en 33 procent met een vrouw die zelf ook twee gemigreerde ouders heeft. Vooral dat eerste cijfer ligt in andere Europese landen veel lager.

Tekend is verder dat moslimvrouwen van de tweede en derde generatie beduidend minder kinderen krijgen dan hun moeders, waardoor hun geboortecijfer dat van autochtone vrouwen nadert. Dat religieus fanatisme alleen een

kleine minderheid raakt, blijkt uit het lauwe enthousiasme voor moskeebezoek.

Sterker nog: het gebruik van het begrip 'vijf miljoen moslims' is behoorlijk suggestief, want zo'n anderhalf miljoen mensen zien zichzelf allereerst als Frans burger, geheel conform de ideologie van de Republiek. Van die groep zegt zelfs tweederde geen enkele godsdienst aan te hangen.

Ook het beeld dat die 'vijf mil-

Het trouwen buiten de eigen groep neemt bij immigranten gestaag toe

joen' zich collectief in verpauperde wijken bevinden, wordt in het boek sterk genuanceerd. De afgelopen jaren zijn er sportsterren, cabaretiers, nieuwslezers en politici op de voorgrond getreden die in het publieke domein een ander beeld geven van het lot van moslims. Daarnaast zijn er clubs waar honderden succesvolle allochtonen lid van zijn, zoals de *Averroës Club* en de *Zisre eeuw club* onder aanvoering van de voormalig speechechrijver van premier Raffarin, Hakim El Karoui. Enkele

grote bedrijven pogen actief hun personeelsbestand te verkleuren, onder meer door gebruikmaking van anonieme cv's.

Ook de elitescholen stellen zich geleidelijk open voor de slimsten onder de banlieuejongeren. Het sterkste voorbeeld is Sciences Po, het voorportaal van bestuurlijk Frankrijk. Dit instituut stelde beurzen ter beschikking en ontloofte sommige banlieuejongeren van het toelatingsexamen. Het kwam Sciences Po op zware kritiek te staan. Maar de leerlingen bleken het uitstekend te doen, zowel in sociaal opzicht als wat hun resultaten betreft.

Andere positieve ontwikkelingen die de auteurs signaleren, zijn onder andere de oprichting in 2002 van een moslimraad, bedoeld om de 'garage-islam' terug te dringen; en de succesvolle werfing van banlieuejongeren door het leger onder het motto 'voor ons bestaan er alleen Fransen'.

Toch gaan de jonge auteurs ook uitvoerig in op de 'herislamisering' van de afgelopen jaren. Die uit zich ten opzichte van de jaren negentig in een toenemend aantal Mekka-gangers, meer moskeebezoek onder moslims tot 25 jaar en een hoger percentage moslims dat zichzelf zo wenst te noemen. Voor een kleine minderheid blijkt de lokroep van salafisten en aanverwante fundamentalisten verleidelijk.

Hun hang naar een islamitisch houvast maakt hen overigens nog niet tot vijanden van de Republiek. Juist hun godsdienst kan hen van criminaliteit weerhouden. Ook waarschuwen Laurence en Vaisse tegen het oordelen op grond van uiterlijk: een jongere die een djellaba of een hoofddoekje draagt, kan dankzij werk en vrienden beter geïntegreerd zijn dan ouders die alleen maar met langdenoten in het Arabisch keuvelen.

Dit genuanceerde beeld van het integratieproces maakt vooral duidelijk dat het nog alle kanten op kan. Dat de negatieve, desintegrerende krachten die in de media vaak zoveel aandacht krijgen, het zullen winnen van de lichtpunten die in dit boek terecht aandacht krijgen, staat allerminst vast.

De overspannen arbeidsmarkt, waarvan in Frankrijk en Nederland de komende jaren sprake zal zijn, wakkert de vraag naar allochtone arbeidskrachten vanzelf aan. En een betere plek voor integratie dan de arbeidsvloer bestaat er niet.

Daartegenover staat het permanente gevaar dat enkelingen het voor hun groepsgenoten letterlijk vernakelen. Plegen zij aanslagen uit naam van hun geloof, dan zijn hun geloofsgenoten, de moslims in de banlieues voorop, indirect hun slachtoffers. Na de banlieue-

rellen was dat ook al het geval, toen enquêtes een toenemende afkeer van de islam te zien gaven.

De godsdienst was in dat geval een onschuldige voorbijganger, want anders dan de aanhangers van de 'botsing der beschavingen'-theorie wilden doen geloven, hadden de rellen niets met geloof te maken. Een politieke agenda was er evenmin. Behalve baldadigheid stond als motief boosheid over het politieoptreden voorop, en daarmee samenhangend het gevoel als tweederangs burger te worden behandeld.

De relschoppers, en breder nog, de bewoners van de banlieue, eisen de gelijkheid op die de Franse Republiek hun op de gevels van de stadhuizen voor ogen houdt. Dat is een verlangen naar meer integratie.

Politici beseffen inmiddels hoe serieus die eis moet worden genomen, menen Laurence en Vaisse. In hun optimistische slotconclusie stellen zij vast dat er momenteel een flinke, maatschappelijke inspanning wordt verricht om de sociale en politieke integratie van moslims tot stand te brengen.

De auteurs geven daarmee mischien wat al te zeer toe aan hun neiging de somberaars van replek te dienen. Maar hun boek bevat ruim voldoende argumenten om het overheersende beeld van zwartgalligheid te corrigeren. Fokke Obbema

ISBN

Fictie

■ 'Hoer zijn was geen raadsel, maar wel wat er door alle eeuwen heen over deze functie was bedacht', bedenkt ene Manon, die is gefascineerd door de bijbelse Rachab van Jericho. De roman *Rachab* is volgens de disclaimer 'ontsproten aan de fantasie' van IKON-presentatrice, en nu ook schrijfster Annetiek Schrijver (Prometheus; €19,95). In *Bingo!* beschrijft Clark Accord een avond in een Amsterdamse bingohal (Nijgh & Van Ditmar; €18,95).

■ In april verschijnt *Tomorrow*, de nieuwe roman van Graham Swift. Bij wijze van wereldpremière is de Nederlandse vertaling van Else Hoog al verschenen: *Morgen* (De Bezige Bij; €18,50). Een zekere doctor Schasz publiceerde in 1788 zijn *Reize door het apentand*, een destijds hilarische satire, nu heruitgegeven, met voorwoord van Gerrit Komrij (Van-tilt; €13,50).

■ Een man en zijn zontje trekken door een verzengd Amerikaans landschap, in *De weg van Cormac McCarthy*, vertaald door Guido Goltúke (De Arbeiderspers; €19,95). De laatste roman van Dave Eggers is vertaald door Wim Scherpenisse en Gerda Baardman als *Wat is de Wat* (Roelshild & Bach; €19,95).

■ 'Iemand die mij waarschijnlijk een dienst dacht te bewijzen had buiten mijn medeweten gunstige informatie over